

*Prof.pt.înv.preșcolar Mocanu Angelica-Oana
Grădinița Cu P.P. „Sfinții Arhangheli Mihail Și Gavriil” Ploiești*

MINTEA ABSORBANTĂ

Maria Montessori

- recenzie-

Maria Montessori a fost medic și pedagog italian, care a creat o metodă specială de educare a copiilor foarte tineri, *Metoda Montessori*, înființând peste tot în lume școli care aplicau metoda sa (Școli Montessori).

Ea s-a născut la 31 august 1870 în Ancona, Italia și a studiat medicina la Universitatea din Roma. A fost una din primele femei care au absolvit facultatea de medicină în Italia și una din primele femei medic care au practicat medicina cu succes. Metoda sa educațională a devenit larg cunoscută în Italia, Europa și în întreaga lume, generând zeci și zeci de școli Montessori,

Programul de pregătire ce folosește "Metoda Montessori" *este reprezentat de modul în care se desfășoară activitățile în clasă*. Fiecare sală de clasă este echipată cu materiale ce permit, mai întâi, învățarea prin intermediul simțurilor și mai târziu prin citire, scriere, matematică avansată.

În activitățile de predare sunt folosite artele vizuale, muzica și mișcarea. Materialele didactice sunt atent selectate și plasate astfel încât , totul să fie la locul lui și la vedere pentru a facilita selectarea acestora de către copii. Copiii le pot vedea și pot învăța din greselile proprii, fără ca un profesor să le sublinieze eroarea. Acesta este unul dintre numeroasele aspecte ale unei clase Montessori care favorizează independența.

De la naștere și până în jurul vârstei de 6 ani, copilul este înzestrat cu ceea ce M. Montessori a numit o "minte absorbantă". Aceasta este perioada din viața copilului în care se formează baza pentru dezvoltarea intelectuală și emoțională ulterioară. M. Montessori consideră că este vital să se folosească la maximum această "minte" unică astfel încât personalitatea fiecărui copil să se dezvolte din plin.

Astfel, volumul de mare succes „Mintea absorbantă”, este structurată în 28 capitole (*Rolul copilului în reconstrucția lumii, Educația pentru viață, Perioadele creșterii, Noua cale, Miracolul creației, Embriologie și comportament, Embriionul spiritual, Câștigarea independenței de către copil, Primele zile ale vieții, Câteva considerații ale limbajului, Chemarea limbii, Efectele obstacolelor asupra dezvoltării, Importanța mișcării în dezvoltarea generală, Inteligența și mâna, Dezvoltarea și imitația, De la creatorul inconștient la lucrătorul conștient, Continuarea dezvoltării prin cultură și imaginație, Caracterul și defectele sale în copilărie, Contribuția copilului la societate-normalizarea, Formarea caracterului este propria realizare a copilului, Posesivitatea la copii și transformările ei, Dezvoltarea socială, Coeziunea din unitatea socială, Greșelile și corectarea lor, Cele trei nivele ale ascultării, Educația și disciplina, Pregătirea educatoarei și Izvorul iubirii –copilul) fiecare având un titlu semnificativ.*

Introducerea la prima ediție a volumului, realizată de M.Montessori, aduce în prim plan puterile mentale unice ale copilului mic, puteri ce îl vor ajuta la formarea personalității unice. Tot aici, ea subliniază că *pregătirea mediului* va reprezenta cheia educației de la naștere.

Nota traducătorilor din limba română și limba engleză accentuează și descriu rolul acestei cărți privind descoperirea părților misterioase și creative ale copilului. Metoda Montessori nu este o metodă în sine, ci o mișcare privind drepturile copilului.

Capitolul I . Rolul copilului în reconstrucția lumii

În acest capitol, M. Montessori face o introducere despre om și umanitate. Despre educație, ea spune că *reprezintă o cale de ridicare a omenirii.....o educație a minții*. Tot aici, este descris cum este vazuă educația *ca o simplă transmitere de cunoștințe*, transmitere ce împiedică îmbunătățirea omenirii.

Făcând o concluzie după numeroase cercetări, Montessori este de părere că primii 2 ani din viața omului sunt cei mai importanți în dezvoltarea lui ca OM. Personalitatea începe încă de la naștere, iar mintea lui , la această vârstă fragedă, este capabilă să absoarbă cunoașterea, *iși poate preda singur*.

O altă idee subliniată este aceea că, tot ceea ce știm , tot ceea ce suntem astăzi ca și adulți , este realizat de copilăria noastră, până la vârsta de doi ani. Inteligența , personalitatea, sedtimentele, temelia noastră ca și adult fac parte din acești ani.

Ea numește copil de 3 ani deja OM.

Făcând o încheiere a acestui capitol, M. Montessori susține că *educația trebuie să fie bazată pe personalitatea omului*.

Capitolul 2. Educația pentru viață

În acest capitol, autoarea încearcă să dea anumite definiții ale educației, pornind de la ceea ce susținea Gandhi (lider național al lumii): *trebuie să devină o coextindere a vieții, dar și să apere viața*.

Educația din zilele noastre este privită ca un ansamblu de metode, tehnici, regulamente ce nu țin cont de viață.

Astăzi, educația izolează elevii de societate. Un exemplu dat este parcurgerea unei programe deja stabilite. Tot ce pot obține elevii, după parcurgerea unui ciclu de învățământ este o *diplomă* , diplomă nesemnificativă pentru situațiile de viață.

M. Montessori mai subliiază că școala nu acordă nici o importanță vârstei de 6-7 ani (de aici și numele de *preșcolari*).

Educația ar trebui să se conformeze *faptelor vieții umane*.

Societatea, precum și sistemul de învățământ, ar trebui să se preocupe mai mult de pregătirea copiilor. Educația părintească necesită ajutor din partea instituțiilor statului. Copilul are nevoie , pe lângă iginea fizică, și de o igienă mentală pentru a se putea dezvolta armonios.

Făcând o mică paranteză, nou-născutul este dependent de adult. În timp acesta evoluează devenind capabil să realizeze multe lucruri. Aceste lucruri sunt învățate de el însuși, nu are nevoie de un profesor. Părinții sunt doar niște colaboratori în acest proces de construire.

Capitolul 3. Perioadele creșterii

Acest capitol ne aduce în prim plan perioadele de dezvoltare ale copilului. Acestea pot fi împărțite în diverse stadii.

Primele două sunt de la naștere până la 3 ani, și de la 3 la 6 ani.

În prima fază, copilul prezintă o anumită gândire neînțeleasă de adult , ceea ce atrage și neexistența unei școli pentru acest tip de vârstă.

În cea de-a doua fază, mintea copilului suferă numeroase modificări, devenind inteligent pentru a merge la școală.

A treia perioadă (de la 6 la 12 ani) este însoțită de creșterea propriu-zisă. Copiii pot fi numiți, conform autoarei, *adulții speciei umane*.

A patra perioadă (12-18 ani) cuprinde numeroase schimbări fizice și psihice. După 18 ani, copilul este destul de dezvoltat, el doar înaintează în vârstă.

Conform tuturor țărilor civilizate, a doua perioadă pare a fi propice pentru începerea educației. Copilul este capabil să îndeplinească destule sarcini, este capabil să înțeleagă ce i se spune, dar această perioadă este analizată de psihologi și comparată cu prima perioadă, datorită modificărilor ce au loc.

Autoarea accentuează faptul că aceste perioade de dezvoltare sunt luate în calcul și de autorități (de aici și încadrarea privind treptele de studiu), neținându-se cont de nevoile și starea copilului. Ea face o mică paranteză privind modul de realizare a educației în licee, universități, cum elevii stau și ascultă din bănci și urmează tot ce le cere profesorul. Diploma obținută nu le va oferi ceea ce au nevoie pentru realizarea carierei. De aici reiese abaterea educației reale pentru ajutorul în viață.

Tot ceea ce recunoaște educația din zilele noastre sunt etapele diferite de dezvoltare , nu și ceea ce este nevoie pentru finalizarea scopului ei.

Montessori trece în revistă modul de dezvoltare al bebelușului și ajunge la concluzia că mintea copilului este, de fapt, *o minte absorbantă*. Copilul este capabil să absoarbă orice informație ce îi trezește interes. Educatorul ar trebui să fie un bun observator, nu să îi umple mintea cu numeroase informații.

Capitolul 4. Noua cale

M. Montessori descrie ce anume studiază biologia modernă , cum aceasta se limitează doar la cercetarea adulților. Astăzi se realizează un efect invers al acestui studiu, ajungându-se până la stadiul embrional.

Autoarea aduce în discuție *citologia și embriologia*(științe care studiază celulele vii). Tot aici, Montessori face o comparație între adult și copil. Dacă se merge pe traiectoria dezvoltării adultului , se ajunge la copil, și invers. Adultul dă naștere copilului , dar copilul devine adult. Procrearea copilului se realizează prin *dragoste*. Deci, orice acțiune făcută, a individului se bazează pe dragoste. Din dragoste, părinții își sacrifică tot pentru binele copiilor lor. Deci, viața înseamnă *dragoste*.

Autoarea a ajuns la concluzia că omul trăiește în două tipuri de viață: *una ca și părinte , alta, ca și membru al societății*(prima fiind cea mai importantă).

Așa cum și J.H. Fabre susține, speciile datorează supraviețuirea *dragostei materne*. De aici, tragem următoarea concluzie: *lupta pentru existență este dragostea adulților pentru copiii lor*.

Concluzionând, M.Montessori este de părere că studierea copiilor este foarte importantă.

Adultul trăiește cu amprenta din copilărie.

Capitolul 5. Miracolul creației

Capitolul descrie speculațiile făcute pe formarea omului din celulă. Înainte se susținea că în interiorul celulei există un om în minitură dar, mai târziu, savantul G:F: Wolff folosește microscopul și observă ca celula se divide în două celule, apoi în patru, etc. Acesta este procesul prin care omul este creat.

Tot aici este adus în discuție cuvântul *gene*, unde anume se regăsesc și câte rămân pâna la înfăptuirea omului. Datorită unor gene care rămân ascunse, omul poate căpăta varietăți de frumusețe. M. Montessori face o descriere pe larg folosind și ilustrații, privind modul de evoluție al celulelor omenești pentru a arăta că, așa cum acestea diferă, așa este și omul.

Capitolul 6. Embriologie și comportament

Aici, se pune accent pe faptul că, fiecare ființă își însușește părțile corpului în funcție de comportamentul lor în mediu în care locuiesc.

Dezvoltarea inteligenței și corpului se produce dintr-o singură celulă, ceea ce denotă că nou-născutul nu are dezvoltată o personalitate mentală.

După numeroase exemple, privind studierea comportamentului de către renumiți filosofi, Montessori concluzionează că există o mulțime de specii având comportamente diferite datorită *muncii existente în mediul înconjurător*.

Practic, nou-născutul își construiește singur comportamentul.

Capitolul 7. Embrionul spiritual

Aici, bebelușul este denumit *embrion spiritual*. Se pare că omul are două perioade embrionare:

- Perioada prenatală (specifică fiecărei viețuitoare);
- Perioada postnatală (specifică numai omului). Copilăria este cea care face diferențierea.

Dezvoltarea copilului nu presupune numai dezvoltarea inteligenței, vorbirii, ci și a adaptării lui la condițiile din jur.

Copilul este total diferit de adult. Această diferență constă în *absorbirea* lucrurilor de către copil (adică vor face parte din sufletul lui).

Un exemplu elocvent amintit de autoare este învățarea limbii materne: el nu își amintește sunete, ci le *încarnează*, iar apoi le reproduce la perfecție.

Această putere de absorbire tuturor informațiilor este rezultatul unei puteri inconștiente existente doar în copilărie.

Tot ea, amintește că prima perioadă a vieții copilului este *adaptarea* (diferită de cea a adultului), care presupune *obișnuirea și infiltrarea tuturor informațiilor în mediul în care trăiește*.

Această formă de absorbire formează adultul și-l face să-l adapteze în orice situație.

Toate obiceiurile, tradițiile, sentimentele sunt înmagazinate în timpul copilăriei timpurii. Tot ce este format în această etapă nu poate fi desrădăcinat, va fi baza personalității adultului. De aici, putem trage concluzia că adultul nu poate fi schimbat. Pentru a se putea produce o schimbare, toate influențele trebuie să se revarse asupra copiilor. Să nu uită că fiecare ființă este înzestrată cu o viață psihică, au o anumită conștiință.

După momentul nașterii, copilul absoarbe toate sarcinile mediului înconjurător. El *se va construi singur*, își va achiziționa instinctele, își va crea singur întreaga viață metală. El se naște cu propria inteligență, mai apoi dezvoltându-și corpul inert. El nu se naște cu mișcări coordonate, cum se întâmplă la animale.

Fiecare pas făcut în viață poate fi tradus prin *educație*, educație însușită de propriile valori psihice.

Obligația adultului este *să-l slujească* pe copil cât de bine poate pentru o dezvoltare cât mai armonioasă.

Montessori amintește că *trauma nașterii* poate duce la dezvoltarea anormală a copilului. Această dezvoltare anormală se produce datorită atașării de starea dinaintea nașterii.

Somnul, conform concepției lui Freud, poate fi un refugiu pentru o retragere din lume. Asta se poate observa și la adult privind-i poziția în timpul somnului, cum se aseamănă cu cea a embrionului în uter.

Copilul trebuie protejat pentru a avea o dezvoltare normală. Trebuie să nu uităm că omul posedă o *sensibilitate creatoare*. Dacă adaptarea la mediu se realizează prin această sensibilitate, se poate spune că viața psihică a individului are la bază *sensibilitatea primilor ani de viață*.

Capitolul 8. Câștigarea independenței de către copil

Acest capitol aduce în prim plan câștigarea independenței, proces ce se începe încă de la naștere.

Conform lui Nunn, independența este denumită *horme*. În sens restrâns, ea poate fi asemănată cu voința, iar în sens larg cu *impulsul divin*, sau bucuria vieții.

M. Montessori face o definiție a dezvoltării naturale ca fiind *o succesiune de niveluri de independență*. Primul pas îl reprezintă *nașterea*. După naștere, copilul simte *impulsul cuceririi mediului înconjurător*.

Simțurile (primele organe ale copilului) încep să funcționeze, iar pe baza lor copilul își va face impresii. Acestea se vor impregna pentru totdeauna în personalitatea copilului. Copilul absoarbe toate informațiile deodată, iar mai târziu va fi capabil să le diferențieze.

Pronunțarea primelor silabe, învățarea vorbirii, etc, reprezintă un alt pas spre dobândirea independenței.

Practic, independența este produsă de procesele creșterii.

Momentul crucial independenței îl reprezintă *mersul*. Omul este singur mamifer care face acest lucru. Pentru a merge, organismul depune un efort fizic și psihic foarte complex. Mersul nu poate fi predat. El depinde de dezvoltarea anterioară a organismului.

Copilul tinde, întotdeauna, să-și lărgească independența. El devine *liber* printr-un efort fizic constant. Tot el caută această independență prin muncă, prin dobândirea propriilor cunoașteri, fără a cere ajutor.

Dar, să nu uităm că există și anumiți copii care se dezvoltă anormal, ceea ce numesc psihologii: cu tulburări de comportament. Acesta nu iubește mediul, nu dorește să se afirme, este dependent de cei din jur. Pentru ei au fost create numeroase terapii pentru a ajunge(așa cum spune și autoarea) la *maturare*.

Capitolul 9. Primele zile ale vieții

Mediul înconjurător este foarte important în primele zile ale vieții. Nu trebuie uitat faptul că un copil are și trebuințe mentale, trebuințe prea puțin satisfăcute de adult, în detrimentul celor fizice.

Copilul crează folosindu-și mintea și nu se ghidează după simțuri.

Copilul *absoarbe* viața din jurul lui. Și astfel devine o parte din el. El vede totul și studiază acest tot. Nu trece cu vederea nimic, așa cum facem noi adulții.

Cu ajutorul mediului înconjurător, acesta își însușește anumite deprinderi, obiceiuri, limbajul, ș.a.

Autoarea este de părere că, pentru a se produce adaptarea, copilul trebuie lăsat să vadă ce fac părinții și lăsați să ia parte la anumite activități ale acestora. Acestea îl vor ajuta în dezvoltare. Chiar dacă, în mod incoștient, nu înțeleg ce se petrece datorită vârstei fragede, ei rămân cu o impresie despre acel lucru, impresie ce îi vor ajuta să se adapteze și să-și însușească alte deprinderi.

Copilul ar trebui purtat de mamă oriunde se va duce. Astfel, el observă tot ceea ce se petrece în jurul său, fapt ce îl va ajuta să-și dezvolte psihicul.

Tot ceea ce trebuie să facem e să îl lăsăm pe copil să participe la viața socială.

Capitolul 10. Câteva considerații asupra limbajului

Prima idee conturată în acest capitol, este rolul principal pe care limbajul îl are: îl face pe om să aparțină unei națiuni, *primul semn de diferențiere față de celelalte specii, modalitatea prin care oamenii se înțeleg reciproc.*

M. Montessori face o analiză asupra lui: este comparat cu *o răsuflare*. Totodată, ea aduce în discuție și ceea ce numim *limba*. Aceasta este comparată cu un *zid* între naționalități.

Pentru a crea un anumit limbaj comun, oamenii se pun de acord în aranjarea cuvintelor pentru a fi înțeles mesajul transmis.

Ceea ce devine curios este capacitatea memoriei copilului de a însuși aceste noțiuni, dar și gândirea.

Originea limbajului, așa cum susține autoarea, nu este dat de natură, ci de ceva superior naturii.

Privind însușirea limbajului de către copil, acesta îl dezvoltă și nu este predat de către mamă. Chiar dacă limba este atât de complexă, copilul o absoarbe prin acțiuni incoștiente. Aceasta este fixată întâi în incoștient, iar apoi iese la suprafață prin intermediu vorbirii. Acest proces durează ceva timp.

Primele semne sunt pronunțarea unor silabe, urmate de pronunțarea unui cuvânt. Procesul este numit, de autoare, *unul exploziv*. Explozia, privind exprimarea continuă, apare după vârsta de 2 ani. Atunci, copilul își organizează limbajul sub influența mediului.

Rezultatul limbajului este însuși omul.

Capitolul 11. Chemarea limbii

Autoarea ne face cunoscut procesul prin care se receptează sunetele vorbirii, rolul urechii (pentru receptare), rolul gurii/gâtului (reproducerea cuvintelor), precum și faptul că un copil, la naștere nu are nici auz, nici vorbire, dar le poate dobândi într-un timp foarte scurt.

Un mister îl reprezintă formarea vorbirii după naștere.

Pentru a se produce vorbirea, bebelușul trebuie să audă sunete. Specialiștii au analizat , și au ajuns la concluzia că azuzul bebelușului suferă o dezvoltare foarte lentă, chiar susțin că, pruncii se nasc surzi. Totuși, copilul învață să vorbească deoarece natura a făcut acest lucru prin existența unor centri nervoși specifici.

Practic, nu limbajul diferențiază omul de celelalte specii, ci modul de dobândire.

Autoarea descrie acest proces, prin existența unui *mic învățător* în interiorul copilului, ce îl face capabil să învețe totul până la 2 ani.

Folosindu-se de analiza amănunțită a dezvoltării bebelușului, Montessori întocmește o schemă cu privire la dezvoltarea limbajului. Astfel, se observă că:

- între 1-3 luni , bebelușul se întoarce la auzul vocii;
- la 3-5 luni privește gura celui care vorbește;
- la 6 luni produce prima silabă pe care o repetă constant;
- la 10 luni conștientizează că limba are înțeles;
- la un an se produce pronunțarea primului cuvânt intenționat;
- la un an și jumătate se produce vorbirea, predomină interjecțiile, conștientizează numele;
- la doi ani apare explozia cuvintelor.

Maria Montessori susține că ar fi necesare anumite școli pt copiii foarte mici. Aceștia trăiesc prea izolați de societate.

Capitolul 12. Efectele obstacolelor asupra dezvoltării

Mintea copilului este înzestră cu o anumită sesibilitate, sesibilitate ce o putem vedea atunci când el încearcă să se exprime și este de neînțeles (furie, iritabilitate).

Aceste obstacole sunt strâns legate de mediu sau de propriile lui capacități. Ele pot forma deviații de comportament. Există și studii care atestă că, tulburările de personalitate ale adultului sunt consecințe ale obstacolelor întâlnite în primii 2 ani de viață.

Până și dificultatea în exprimare își are rădăcini în prima etapă de dezvoltare. Atunci sunt achiziționate mecanismele pentru formarea cuvintelor. Ca o regresie a acestei perioade , pot apărea : bâlbâiala, slaba pronunțare etc.

În a doua perioadă sunt achiziționate mecanismele pentru formarea propozițiilor, având ca regresie ezitarea în formarea lor.

Toate aceste forme de regresie provin din sesibilitatea minții copilului, sesibilitate creată de adulți prin violență , acte ce marchiază copilul .

Ticurile și fobiile sunt produse tot de sesibilitatea mentală.

Autoarea ne îndeamnă să nu uităm că :

- primii doi ani afectează tot restul vieții;
- Bbbelușul are niște puteri mentale extraordinare nestudiate;
- copilul posedă o sesibilitate aparte, iar violența nu este un răspuns la multe fapte.

Capitolul 13. Importanța mișcării în dezvoltarea generală

Personalitatea tuturor viețuitoarelor se exprimă prin *mișcare*. Aceasta ajută speciile să intre în contact cu mediul și celelalte viețuitoare.

Montessori ne aduce la cunoștință că oamenii nu privesc mișcarea așa cum ar trebui să o facă. Pentru oameni, aceasta nu înseamnă decât un set de eforturi fizice făcute pentru bunăstarea organismului. Ceea ce uită omul este că, mișcarea este strâns legată de dezvoltarea mentală. Creșterea mentală și spirituală sunt influențate de mișcare.

Mișcarea poate *trăda omul*. Aceasta poate spune ce se află în interiorul minții.

Despre mișcarea în sistemul educațional, educația fizică introdusă este, în general, pentru exersarea unor grupe de mușchi și nu și pentru o *exersare a minții*.

Concluzionând, mișcarea este indispensabilă tuturor ființelor. Ea face diferențierea între un organism viu și unul fără suflare.

Capitolul 14. Inteligența și mâna

Fiecare pereche de membre ale omului se dezvoltă separat, ceea ce atestă scopuri diferite.

Despre picioare, se știe încă de la început la ce folosesc, dar nimeni nu poate spune cu exactitate la ce folosesc mâinile.

Funcționarea picioarelor are la bază un substrat biologic și depinde în mare măsură de dezvoltarea creierului.

Mâna este în strânsă legătură cu sufletul omului precum și cu modurile de viață adoptate.

Îndemânarea mâinii depinde de dezvoltarea minții. Prin intermediul ei putem vedea istoria omenirii, precum și multe alte bogății lăsate de strămoșii noștri. Până și studiile privind dezvoltările psihice ale copilului sunt strâns legate de activitățile făcute de mâinile lui.

Astfel, autoarea afirmă că *inteligenta copilului se dezvoltă, până la un anumit nivel, prin intermediul mâinilor*. Neputința folosirii lor duce la incapacități de dezvoltare.

Analizând, Montessori vede că după vârsta de 1 an și jumătate va exista o legătură între mâini, picioare și echilibru. Picioarele, ajutate de echilibru, conduc mâinile spre realizarea unei activități.

Primul semn de mișcare al bebelușului este cel de *a apuca, ceea ce denotă că atenția lui este atrasă de mână*.

Conform marilor psihologi, statul în poziție verticală are 4 stadii:

- Bebelușul stă în șezut;
- Bebelușul se rostogolește sau se târăște;
- Bebelușul atinge solul cu degetele picioarelor;
- Bebelușul atinge solul cu tălpile picioarelor.

Acest proces atestă și atingerea unui nivel de independență.

Prin urmare, pentru a-l ajuta să capete această independență, trebuie să ajutăm copilul nu mai mult decât este necesar.

Adulții greșesc în multe acțiuni realizate pentru protecția copilului (folosirea cărcioarelor, marsupiilor etc). Comfortul pus la dispoziția lor, îi fac pe aceștia sa pară inferiori și neajutorați.

Capitolul 15. Dezvoltarea și imitația

Se spune despre copil că, după vârsta de 1 an și jumătate, începe să imite adultul.

Montessori amintește faptul că, pentru a putea imita, un copil trebuie să înțeleagă ceea ce imită.

Imitația permanentă nu îl va face pe copil să crească, este doar un punct de lasare pentru dezvoltarea lui.

Dar, înainte de toate, pentru ca un copil să poată imita, trebuie să se pregătească să imite.

Copiii iubesc să facă anumite treburi ale adulților. Dificultățile întâlnite în realizarea activităților îi stârnesc, îi fac să se simtă bine.

Să nu uitm că un copil dorește să exploreze și să cunoască din ce în ce ai mult

Capitolul 16. De la creatorul inconștient la creatorul conștient

În acest capitol autoarea reamintește cele două etape critice de dezvoltare.

Perioada de până la vârsta de 3 ani reprezintă acea perioadă inconștientă. Conform numeroaselor studii, se pare că omul nu poate avea amintiri din această perioadă.

Următoarea perioada (3-6ani) este considerată o perioadă propice dezvoltării. Adulții își pot aminti numeroase acțiuni din această perioadă.

Maria Montessori aduce în discuție faptul că un copil *nu este atras de o lume imaginară*, creată din jucării, ci *lui îi place să trăiască într-o lume reală*. Un exemplu tratat în acest volum este deținerea unui mobilier cu ustensile, pe mărimea lor în școli. Acest fapt îl ajută pe copil să devină și mai independent

Capitolul 17. Continuarea dezvoltării prin cultură și imaginație

După cum amintește și Maria Montessori, în capitolul precedent, trebuie creată o atmosferă prielnică pentru ca un copil să poată învăța.

Perioada de 3-6 ani este cea mai propice pentru învățare. Cei mai mulți copii înmagazinează acum cunoștințe care pot persista dealungul întregii vieți.

Ei pot scrie până la vârsta de 5 ani, un mare avantaj primit de la natură. După această vârstă, scrisul se formează mult mai greu.

Învățarea lor se bazează pe mișcare și pe contactul direct cu lucrurile în cauză. Minte lor absoarbe o multitudine de informații fără vreun efort. Curiozitatea spre noutate îi călăuzesc la orice pas.

Imaginația este predominantă. Ei își pot închipui povești, basme etc, și pot face o multitudine de conexiuni.

Precizia, exercițiul repetat, sunt alți factori pe care copiii acestei perioade le adoră.

Tot în această perioadă se formează și *dialectul*, cel ce arată proveniența oamenilor dintr-o regiune, țară etc.

Prin intermediul simțurilor copilul își deschide calea spre cunoaștere. Cultura însușită se poate asemăna cu o *bază* matematică(formule matematice), un ajutor bine venit pentru perioada adultă.

Capitolul 18. Caracterul și defectele sale în copilărie

Făcând referire la stadiile filosofice, în acest capitol, autoarea afirmă că definirea caracterului uman este foarte vagă.

Anumite studii recente au adus la iveală că în *caracter se pot regăsi elemente fizice, morale, intelectuale, voință, personalitate*, studii realizate, în general, pe adult.

În schimb, cercetările M.Montessori se bazează pe studierea copilului mic. Autoarea vede caracterul prin primsa unei *însușiri de evenimente naturale realizate din eforturile individuale ale copilului*.

În studiul caracterului, autoarea pornește de la comportamentul copilului. Astfel (facând referire la stadiile de dezvoltare, până la vârsta de 18 ani), perioadele de la 0-6 ani sunt cele mai importante din viață. Caracterul copilului, încă neformat, se dezvoltă în funcție de obstacolele pe care le-a întâmpinat, sau ce anume a favorizat dezvoltarea lui.

Deci, dacă se dorește corectarea comportamentului copilului dint-un anumit stadiu, acesta se va realiza în următorul stadiu al dezvoltării. Dacă nu se va acționa pentru a corecție, greșelile vor face parte din personalitatea adultului.

Recapitulând, ***comportamentul moral este cel care formează caracterul copilului***.

Pentru îndreptarea caracterului se poate acționa educativ.

Montessori ne amintește că defectele de comportament pot apărea la două categorii de copii:

- Copiii tari (realizează acte de furie, deviații comportamentale ce conduc spre violeță);
- Copiii slabi (sensibilitate crescută, nevoia permanentă de ajutor etc.).

Pentru îndreptare, educatorul se poate ajuta de fișa psihologică a copilului ce cuprinde date referitoare la familie, dar și istoricul dezvoltării lui.

Uneori, părinții copiilor puternici se dau bătuti în îndreptarea comportamentului copilului și, în final, ajung să îi trimită în instituțiile de învățământ doar pentru a scăpa de ei.

În schimb, parinții copiilor slabi, nu observă acest defect. Ei își văd copiii mai sensibili până la un moment dat când observă că ceva nu este în regulă. De aceea, ei i-au hotărârea să îi trimită la psiholog, ajungând pâna la concluzia că ei suferă de deficiențe mentale.

Montessori este de părere că trimiterea la psiholog este un pas greșit. Copilului îi lipsește activitatea mentală din stadiul anterior. Ea spune că un copil poate fi îndreptat fără o anumită medicație, ci vindecarea lor constă în îndreptarea a ceea ce s-a greșit pe parcursul însușirii unui astfel de comportament.

Caracterul greșit al unui copil poate fi îndreptat dacă se știe cauza care l-a produs.

Capitolul 19. Contribuția copilului la societate- normalizarea

Facându-se referire la capitolul precedent, se poate observa că societatea îi ia ca model pe copiii cei slabi. Datorită comportamentului, si inclusiv caracterul acestora, copiii ce fac parte din categoria celor puternici reprezintă o *piedică* în societate.

Ceea ce nu observăm adeseori, spune Montessori, e faptul că noi adulții îi judecăm mult prea repede pe copii. În loc să îi atalogăm, ar trebui să studiem comportamentul lor.

Un copil are nevoie **de muncă și libertate**. Munca, efortul depus îl fac pe copil mult mai curios, dezvoltându-și abilitățile pe viitor. El nu are nevoie de constrângere sau un ajutor excesiv. Prin muncă (realizată, bineînțeles, la nivelul lui) mintea lui se dezvoltă și astfel ajunge să se integreze mult mai repede. Sarcinile ar trebui realizate în mod progresiv (așa cum se realizează și în școala Montessori) și ori de câte ori dorește copilul să o facă.

Capitolul 20. Formarea caracterului este propria realizare a copilului

Așa cum descrie și titlul capitolului, copilul își crează propriul caracter *in etapa explozivă*. Calitățile lui sunt dobândite natural, fără a avea un anumit model de însușire.

Caracterul este cel care te îndreaptă într-o anumită direcție. El se formează până la vârsta de 6 ani., fără a avea nevoie de anumite exemple. După această vârstă, copilul are nevoie de modele pe care să-l asimileze.

Montessori face o clasificare a omului, printr-o diagramă.

Astfel, există 3 tipuri:

- *Cei care ating evoluția superioară.* Sunt cei ce au reușit să se dezvolte la maxim; norocul a fost de partea lor oferindu-le un mediu înconjurător foarte influent.
- *Cei care au o atracție către centru.* Sunt cei care caută să cucerească, se agață de cei perfecți.
- *Cei care au o atracție către periferie.* În general, aceștia se caracterizează prin slăbiciune și calități inferioare.

Deci, etapa creativă este foarte importantă. Așa cum spune și autoarea, pentru a se produce o schimbare, copilul trebuie să i se acorde o mare atenție în această perioadă.

Formarea caracterului este foarte importantă, el definește OMUL.

Capitolul 21. Posesivitatea la copii și transformările ei

Pentru a se produce *posesivitatea*, copilul trebuie să se concentreze asupra a ceva.

În general, multe din acțiunile copilului se realizează datorită naturii firești.

Multe dintre actele lui se desfășoară în mod inconștient. Natura este cea care face posibilă asta.

Privind posesivitatea, Montessori spune că există mai multe forme de definire a acesteia.

Posesivitatea poate însemna distrugere. Această asemănare este dată de faptul că un anumit obiect/lucru nu atrage interesul. În consecință, el îl mânuiește iar apoi îl distruge.

Posesivitatea poate însemna cunoaștere. Când ceva anume capătă interes pentru mintea copilului, acesta își dorește să cunoască acel lucru.

Dacă această cunoaștere prezintă un interes intelectual, deja se ajunge la o formă mult mai avansată, deci se atinge un nivel superior de cunoaștere.

Capitolul 22. Dezvoltarea socială

Pentru a se dezvolta, copilul are nevoie de *concentrare*. Lucrurile palpabile sporesc concentrarea copilului.

Copiii aleg lucrurile care, indirect, îi ajută să se autoformeze.

În școala Montessori s-a realizat un studiu privind obiectele atractive și neatractive pentru copil. Astfel, au rămas lucrurile captivante, fiecare dintre ele fiind prezente într-un singur exemplar. Pentru a se respecta munca celuilalt, manieră neimpusă, copiii trebuie să-și aștepte rândul pentru a mânui obiectul. Această manieră este dezvoltată de copil prin experiența repetată în așteptarea aceluși obiect.

Se poate spune că, este primul pas spre adaptarea la viața socială.

Autoarea dă un exemplu valoros pentru această adaptare și dezvoltare. Un mixaj de vârstă dintr-o clasă este foarte folositor. Un copil mai mic poate învăța de la un copil mai mare mai bine decât de la un profesor. Interesul copilului mic crește pentru munca celui mare. Copilul mai mare poate deveni și un protector.

Acest mixaj de vârstă arată și limitele înțelegerii în funcție de vârstă (un copil mai mic ce nu va înțelege ce îi explică cel mare, își va prelua activitatea lui).

Progresul social, în școala Montessori se poate înregistra și în momentul în care un copil realizează ceva greșit și este ajutat de colegi sau când intervine admirația pentru cel ce a reușit să realizeze cea mai bună lucrare.

Capitolul 23. Coeziunea din unitatea socială

Autoarea spune că este foarte interesant să vezi cum acești copii conștientizează că fac parte dintr-un grup și cum realizează totul punând pe primul loc colectivul din care fac parte.

Coeziunea din unitatea socială se referă la unitatea creată între copii. Fiecare dintre ei își îndeplinesc rolul fără a aștepta vreo recompensă.

Societatea nu depinde de organizare, ci de coeziune. Coeziunea consă în solidaritate, într-o unitate creată de grup, lucru ce se întâmplă în mod inconștient la copii până la vârsta de 6 ani, și în mod conștient după această vârstă.

Capitolul 24. Greșelile și corectarea lor

Majoritatea cadrelor didactice cred că principala lor sarcină constă în corectarea greșelilor copiilor pentru a-l ajuta să progreseze. Această corecție presupune pedepse, premii etc.

Toate acestea nu își au locul în școala Montessori. Pentru a se îndrepta, copilul trebuie să devină mai priceput prin experiență și exercițiu.

Corectarea greșelilor poate fi asemănată cu mersul copilului: se va face în timp.

Recunoașterea greșelii este primul pas spre îndreptarea ei. Acest pas ne aduce unul mai aproape de celălalt și ne face să vedem ca nu există perfecțiune.

Noi, adulții aveme tendința de a arăta copiilor că suntem perfecți.

Montessori spune că trebuie să dăm situații copiilor din care să reiasă ca pot și greși. Aceasta poate trezi în copil un interes major de autotestare, verificare, din care poate rezulta un progres.

Capitolul 25. Cele 3 nivele ale ascultării

Formarea caracterului are la bază *voința și ascultarea*.

Se știe din capitolul anterior că, voința copilului este o forță care pătrunde în conștiința celui mic în momentul în care execută o acțiune neimpusă. Ea este benefică vieții.

În ceea ce privește *ascultarea*, aceasta este folosită în școlile tradiționale ca și bază a învățării.

Ascultarea, în fapt, reprezintă sublimarea voinței. Totodată aceasta este o caracteristică normală ce ne face să avem o viață socială.

Autoarea spune că desfășurarea naturală a ascultării prezintă 3 nivele:

În primul nivel copilul ascultă uneori, dar nu întotdeauna. Deci, ascultarea trebuie să fie corelată și cu capacitățile existente.

Copilul nu poate asculta la o anumită vârstă fragedă, doar dacă ceva anume îi atrage interesul.

În al doilea nivel copilul ascultă întotdeauna. Copilul absoarbe voința altei persoane și și-o poate exprima în comportamentul propriu.

În al treilea nivel copilul ascultă de persoana ce o simte superioară lui. El va aștepta să primească ordine și le va respecta fericit.

Ascultarea reprezintă ultima fază în dezvoltarea voinței

Capitolul 26. Educatoarea și disciplina

Prima idee tratată de autoare în acest capitol este că, *educatoarea trebuie să aibă o anumită experiență pentru realizarea muncii sale*.

O educatoare are nevoie de ajutor și sfaturi așa cum are nevoie și un medic începător.

Sarcina principală a acesteia este să *arate drumul către disciplină*.

Această disciplină rezultă din concentrarea atenției copilului asupra a ceea ce îl atrage.

Educatoare trebuie să facă diferența între un impuls al copilului și acțiunile spontane.

Autoarea este de părere că rolul educatoarei este asemeni unui doctor. Ea trebuie să facă diferența în cele enumerate mai sus pentru a deveni un bun observator, așa cum medicul trebuie să facă diferența între sănătate și boală.

Principalii factori care ar putea perturba munca educatoarei pot fi : *dezordinea mișcărilor voluntare, dificultatea copilului în concentrare, tendința de imitare*.

Din acest punct de vedere, educatoarea poate intra într-o stare de agonie. Practic, munca ei trebuie să se revarse în înțelegere și tratare cu blândețe a fiecărui copil, folosind mijloacele proprii. Ea va hotărî ce are de făcut pentru a pune capăt unui comportament indezirabil.

Chiar dacă disciplina s-a instalat pot apărea momente ce descriu că educatorul nu s-a făcut înțeles. Un exemplu elocvent : trecerea continuă a copiilor de la un lucru la altul datorită netrezirii interesului pentru ceva anume.

Astfel, haosul este predominant și nu disciplina.

În acest caz, educatorul trebuie să supravegheze copiii și să le prezinte lecții individuale. Pe scurt, prezența ei trebuie să se facă simțită mereu.

Copilul poate arăta că în timp, își dezvoltă acea disciplină și ca devine independent. Totuși, are nevoie de aprobarea educatoarei pentru un lucru realizat.

Aprobarea educatoarei dezvoltă încrederea în sine a copilului.

Capitolul 27. Pregătirea educatoarei

Pentru a deveni o educatoare Montessori, educatoarea trebuie să-și mențină imaginația vie.

Aceasta trebuie să meargă pe ideea că orice copil se poate dezvolta prin muncă proprie.

Montessori amintește 3 stadii privind activitatea educatoarei :

Primul stadiu. Educatoarea trebuie să se preocupe, și să nu fie distrasă, de neastâmpărul copilului.

Ea trebuie să păstreze o atmosferă ambientală precum și lucrurile ce vor fi mânuite de copil într-o anumită ordine. Totodată, ea trebuie să fie atractivă din punct de vedere fizic și psihic.

Al doilea stadiu se referă la faptul că educatoarea trebuie să fie ca *o flacără ce încălzește sufletul copilului.* Ea le poate povesti, se poate juca, cânta etc.

Ultimul stadiu aduce în discuție neîntreruperea copiilor din activitățile pe care le realizează. Acest stadiu este, de cele mai multe ori, perturbat. Și un simplu cuvânt spus copilului îl poate distra de la munca sa.

În general, rolul educatoarei este de *a sluji spiritul copilului.* Un educator Montessori nu face acest lucru. Copilul trebuie lăsat să acționeze singur, așa cum natura îi dictează.

Nu trebuie să uităm faptul că, un copil are puterea de a construi o societate de unul singur, o societate plină de iubire, dreptate și entuziasm

Capitolul 28. Izvorul iubirii-copilul

Copilul este ființa ce prezintă interes pentru toți indivizii, în ciuda diferențelor etnice, vârstă etc.

Copilul este izvorul dragostei. El poate înmuia inima oricui. Orice om, atunci când vede un copil, are tendința de a-l apărași a-l proteja.

Autoarea este de părere că prin studiul copilului descoperim iubirea, iubire regăsită pretutindeni. Iubirea este acea formă de dragoste care ajută la perpetuarea ființelor.

În cazul celorlalte viețuitoare, aceasta dispare la maturitatea puilor.

Pentru om, totul este diferit.

Dragostea trece dincolo de hotarele familiei, devine permanentă. El este singurul ce o dezvoltă încontinuu.

Dezvoltarea dragostei se realizează prin copil.

Toți oamenii ar trebui să înțeleagă că, această ființă plină de inocență, conduce la salvarea și unirea omenirii.